

NODAVLAT O'RTA TA'LIM MAKTABLARINI RIVOJLANTIRISHNING TASHKIY-IQTISODIY MEXANIZMI

Sobirova Gulzoda Abdulxayevna

Turon instituti magistranti

Annotatsiya: *Mazkur maqolada nodavlat o'rta ta'lim maktablarini rivojlantirish jarayonida tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirishning nazariy asoslari hamda amaliy yo'nalishlari yoritilgan. Shuningdek, ta'lim sohasida raqobatbardosh muhitni shakllantirish, xususiy sektor ishtirokini kengaytirish, ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiluvchi mexanizmlar tahlil etilgan.*

Kalit so'zlar: *nodavlat ta'lim, o'rta maktab, iqtisodiy mexanizm, tashkiliy boshqaruv, ta'lim sifati, investitsiya.*

So'nggi yillarda O'zbekiston ta'lim tizimida nodavlat sektorning o'рни sezilarli darajada ortib bormoqda. Mamlakatda ta'lim sohasini liberallashtirish, xususiy sektorni jalb etish, raqobatbardosh ta'lim muhitini shakllantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Nodavlat o'rta ta'lim maktablari — bu ta'lim xizmatlari ko'rsatishda innovatsion yondashuvlar, yangi boshqaruv mexanizmlari hamda moliyaviy mustaqillikka asoslangan muassasalardir. Biroq ularning barqaror rivojlanishi uchun samarali tashkiliy-iqtisodiy mexanizmni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Globalizatsiya va raqamli iqtisodiyot sharoitida ta'lim tizimida raqobatbardoshlik, moslashuvchanlik hamda innovatsion yondashuv muhim omilga aylanmoqda. Shu bois, davlat bilan bir qatorda nodavlat sektorning faol ishtiroki ta'lim tizimini yanada diversifikatsiya qilishga xizmat qiladi. Nodavlat maktablar o'quvchilarga muqobil o'quv dasturlarini taklif etish, xorijiy tajriba asosida o'qitish hamda zamonaviy infratuzilma yaratish orqali ta'lim sifati va mazmunini boyitadi.

Nodavlat maktablarni boshqarishning tashkiliy mexanizmi — bu ta'lim jarayonini tashkil etish, pedagogik kadrlarni tanlash, o'quv dasturlarini shakllantirish hamda monitoring tizimini yo'lga qo'yishni o'z ichiga oladi.

Samarali tashkiliy mexanizm quyidagi elementlarni o'z ichiga olishi kerak:

- 1) Strategik boshqaruv tizimi (maktab missiyasi va maqsadini belgilash);
- 2) Kadrlar siyosati (malakali o'qituvchilarni jalb etish va ularni rag'batlantirish);

3) Innovatsion boshqaruv (raqamli texnologiyalar, AI asosida boshqaruv modellarini joriy etish);

4) Ota-onalar va hamkorlik tarmog'i bilan aloqalar.

Ma'lumki, zamonaviy ta'lim tizimida har qanday ta'lim muassasasining, jumladan, nodavlat o'rta ta'lim maktablarining barqaror rivojlanishi ko'p jihatdan strategik boshqaruv tizimining to'g'ri tashkil etilishiga bog'liq. Strategik boshqaruv nafaqat kunlik faoliyatni boshqarish, balki uzoq muddatli maqsadlarni aniqlash, ularni amalga oshirish yo'llarini rejalashtirish va resurslarni oqilona taqsimlashni o'z ichiga oladi. Strategik boshqaruv tizimi — nodavlat o'rta ta'lim maktablarining raqobatbardoshligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish va ta'lim sifatini barqaror ravishda yaxshilash uchun zarur shart-sharoitni yaratadi.

Bu tizimni to'g'ri joriy etish orqali ta'lim muassasasi nafaqat ichki barqarorlikka, balki xalqaro miqyosda ham o'z o'rniga ega bo'lishi mumkin.

Shu bilan birga, ta'lim tizimi jadal raqamlashtirish, globallashtirish va mehnat bozoridagi yangi talablar ta'sirida tubdan o'zgarib bormoqda. Shu jarayonda innovatsion boshqaruv konsepsiyasi ta'lim sohasining, xususan, nodavlat ta'lim tizimining raqobatbardoshligini oshirish va barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim omilga aylandi. Innovatsion boshqaruv — bu ta'lim muassasasi faoliyatiga yangicha yondashuvlarni, raqamli texnologiyalarni, ijodkorlikni va boshqaruv madaniyatini joriy etish orqali rivojlanish samaradorligini oshirishga qaratilgan boshqaruv tizimidir. Ta'lim jarayonining muvaffaqiyati faqat o'qituvchi va o'quvchi faoliyatiga emas, balki ularning atrof-muhiti bilan samarali hamkorligiga, xususan, ota-onalar va ijtimoiy hamkorlik tarmog'i bilan o'rnatilgan aloqalarga ham bevosita bog'liqdir. Nodavlat ta'lim tizimida bu aloqa yanada muhim ahamiyat kasb etadi, chunki bunday muassasalar o'z faoliyatini mustaqil boshqaradi, xizmatlar sifati bo'yicha raqobatga kirishadi va jamoatchilik ishonchiga tayangan holda rivojlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi “Ta'lim to'g'risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Nodavlat ta'lim tashkilotlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash to'g'risida”gi PQ-4319-son qarori. – Toshkent, 2019.
3. Xodjayev A., Karimov M. Ta'lim menejmenti asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022.
4. UNESCO. Private Education and Public Policy. – Paris, 2021.
5. World Bank. Education Sector Financing Review: Central Asia. – Washington, 2022.

